

STORTINGET

Innst. 29 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 122 L (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (forskriftshjemmel om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag om at det, i forbindelse med bestemmelsen i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a om at «dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven», fastsettes en hjemmel for departementet til å gi nærmere forskrifter om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner. Det presiseres i lovforslaget at det i den forbindelse også kan fastsettes særregler og unntak.

Det vises til proposisjonens kapittel 2, der bakgrunnen for lovforslaget er redegjort for.

Forslag til endringer i arbeidsmiljøloven samt forslag til fastsettelse av forskrift har vært på høring med frist 20. oktober 2022. 16 instanser kom med høringsuttalelser.

Det vises til proposisjonens kapittel 2.3, der det redegjøres generelt for høringsinstansenes syn, samt de enkelte kapitlene i proposisjonen der bakgrunn og gjeldende rett, høringsinstansenes syn og departementets vurderinger er detaljert gjort greie for.

Det vises til de ulike kapitlene i proposisjonen der det er nærmere redegjort for:

- Videreføring av rettigheter etter skipsarbeidsloven (kapittel 4), herunder:

- Rett til lønn ved sykdom og skade etter skipsarbeidsloven
- Solidaransvar etter skipsarbeidsloven
- Andre rettigheter etter skipsarbeidsloven
- Forholdet mellom arbeidsmiljøloven og skipsfartsreguleringen (kapittel 5), herunder:
 - Rekkevidden av begrepet «dykkeoperasjoner»
 - Forholdet mellom arbeidsmiljøloven og skips-sikkerhetsloven
 - Særlig om rednings- og nøddivykking
 - Særlig om skipsførers ansvarsforhold
- Arbeids- og hviletid for selvstendige oppdragstakere som driver yrkesdykking fra skip (kapittel 6).

1.2 Forslag til ny forskriftshjemmel

Stortinget har bedt om at regjeringen vurderer om og i hvilken utstrekning rettigheter etter skipsarbeidsloven bør videreføres for skipsmannskap som deltar i dykkeoperasjoner, og som i henhold til lovendringen vil omfattes av arbeidsmiljøloven. Spesielt er reglene om lønn ved sykdom og skade i skipsarbeidsloven trukket frem. Det foreslås at visse nærmere angitte rettigheter i skipsarbeidsloven skal «videreføres» for de aktuelle arbeidstakerne. Det foreslås at reglene om dette fastsettes med grunnlag i hjemmelsbestemmelsen som foreslås i proposisjonen.

Det kan bli behov for en tydeliggjøring av rekkevidden av begrepet «dykkeoperasjoner» og dermed bestemmelsens generelle virkeområde. Det kan videre være behov for å tydeliggjøre i forskrift forholdet mellom arbeidsmiljøloven og skipssikkerhetsloven, herunder å angi hvilke av lovenes regler som vil gjelde i tilfelle motstrid. Det vil vurderes om det er behov for å

fastsette unntak eller særregler for virksomheter som driver nød- og redningsdykking.

Det foreslås derfor at det i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd nytt siste punktum fastsettes en forskriftshjemmel hvoretter departementet kan gi nærmere forskrifter om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner, og om særregler og unntak for slike operasjoner.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget er en forskriftshjemmel og vil derfor ikke ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Fastsettelse av forskrifter som viderefører rettigheter etter skipsarbeidsloven vil heller ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser, da dette er rettigheter de aktuelle arbeidstakerne allerede har i dag.

2. Komiteens behandling

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det kom fire skriftlige innspill.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Tuva Moflag, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Naomi Wessel, viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i denne lovproposisjonen foreslår at det, i forbindelse med nåværende bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a om at «dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven», fastsettes en hjemmel for departementet til å gi nærmere forskrifter om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner. Det presiseres i lovforslaget at det i den forbindelse også kan fastsettes særregler og unntak for slike operasjoner.

Komiteen viser til Stortingets lovvedtak av 7. mai 2021 ved behandlingen av Innst. 282 L (2020–2021), jf. Prop. 68 L (2020–2021) Endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for yrkesdykking og losing). Stortinget gjorde da tre anmodningsvedtak.

Komiteen merker seg at Stortingets lovvedtak først trådte i kraft mer enn ett år senere, nærmere bestemt 1. juli 2022, men da bare for losing – og ikke for

dykkeoperasjoner. Dagen før, den 30. juni 2022, sendte departementet ut høringsnotat om oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak. Komiteen merker seg videre at departementet mener at regulatoriske endringer på bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak bør gjennomføres samtidig med iverksettelse av utvidelsen av arbeidsmiljøloven til også å gjelde yrkesdykking og losing. Forslagene i denne lovproposisjonen gir etter departementets syn slik grunnlag for å sette resterende del av endringsloven i kraft.

Komiteen viser til at denne saken har reist «betydelig og prinsipiell uenighet mellom høringsinstansene når det gjelder det grunnleggende spørsmålet om hvorvidt innaskjærs yrkesdykking som gjøres av besetning på skip skal reguleres under sjøfartslovgivningen, med Sjøfartsdirektoratet som tilsynsmyndighet, eller av arbeidsmiljøloven, med Arbeidstilsynet som tilsynsorgan». Denne betydelige uenigheten omkring de mer prinsipielle sidene ved saken er også synliggjort i høringsinnspillene til høringsnotatet av 30. juni 2022.

Videreføring av rettigheter etter skipsarbeidsloven

RETT TIL LØNN VED SYKDOM OG SKADE ETTER SKIPSARBEIDSLOVEN

Komiteen viser til at departementets vurdering i lovproposisjonen konkluderer med at de aktuelle arbeidstakerne ikke skal tape rett til lønn ved sykdom og skade som følge av overgang fra skipsarbeidsloven til arbeidsmiljøloven. Departementet foreslår følgelig at retten til lønn ved sykdom og skade etter skipsarbeidsloven § 4-4 videreføres som sådan for disse arbeidstakerne og at det i alle tilfeller innebærer at krav etter Maritime Labour Connection (MLC) er ivaretatt.

Komiteen er enig i at skipsmannskap som i henhold til lovvedtaket blir omfattet av arbeidsmiljøloven i stedet for skipsarbeidsloven skal få videreført sin rett til lønn ved sykdom og skade som de i dag har i medhold av skipsarbeidsloven § 4-4, og at de nærmere regler om dette fastsettes ved forskrift.

SOLIDARANSVAR ETTER SKIPSARBEIDSLOVEN

Komiteen viser til at departementet etter en samlet vurdering mener at regelen om rederiets solidaransvar som følger av skipsarbeidsloven § 2-4 tredje ledd, samt de supplerende prosessuelle reglene som følger av § 2-5, fortsatt bør gjelde overfor skipsmannskap som i henhold til lovvedtaket blir henført under arbeidsmiljøloven. Departementet foreslår at dette gjennomføres i forskrift på samme måte som for retten til lønn ved sykdom og skade, det vil si gjennom forskrift med grunnlag i departementets forslag til ny forskriftshjemmel i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd.

Komiteen er enig i departementets konklusjon.

Komiteen merker seg at departementet tar sikte på at rederiets solidaransvar gjøres gjeldende så langt det passer. Ansvar vil dermed, som utgangspunkt, gjelde for lønn, feriepenger og de økonomiske krav arbeidstaker har etter de bestemmelser i skipsarbeidsloven kapittel 4 som «videreføres» for de aktuelle arbeidstakerne.

ANDRE RETTIGHETER ETTER SKIPSARBEIDSLOVEN

Komiteen viser til at departementet påpeker at det ikke har vært noe formål med lovendringen at de aktuelle arbeidstakerne skal fratras rettigheter eller på annen måte gis et svekket vern. Departementet vurderer på denne bakgrunn at det vil være formålstjenlig å videreføre rettigheter som ikke er uttrykkelig regulert i arbeidsmiljøloven for de arbeidstakerne som nå skal «overføres» fra skipsarbeidsloven til arbeidsmiljøloven. Departementet konkluderer etter en samlet vurdering med at bestemmelsene i skipsarbeidsloven §§ 2-4 første, andre og fjerde ledd, 3-9, 4-5, 4-6, 4-7 jf. 4-8, 8-1, 8-2, 8-3, 8-4, 8-5, 9-2, 9-4, 9-5 og 9-7 foreslås videreført under arbeidsmiljøloven, så langt de passer, og at dette gjennomføres i forskrift. Komiteen viser til at departementet legger til grunn at de forpliktelsene etter MLC og direktiv 2009/13/EF som er gjennomført i skipsarbeidsloven vil være ivarettatt ved at rettighetene som angitt videreføres for de aktuelle arbeidstakerne.

Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen er videre enig i departementets konklusjon om at det ikke har vært tilsiktet at arbeidstakere som blir omfattet av Stortingets lovvedtak fra 2021, av den grunn skal få svekkede pensjonsrettigheter etter lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs. Komiteen forutsetter at retten til medlemskap i pensjonsstrygden vil opprettholdes for arbeidstakere som i kraft av lovvedtaket henføres under arbeidsmiljøloven.

Forholdet mellom arbeidsmiljøloven og skipsfartsreguleringen

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt merker seg at Norsk Sjømannsforbund og Norsk Sjøoffisersforbund sitt primære standpunkt er at Stortingets langvarige klare skille mellom sjøfartslovgivningen og annen lovgivning bør videreføres, og at enkeltoperasjoner som utføres fra skip, i fremtiden ikke skal overføres til et landbasert lovverk som ikke er utformet med tanke på skip. Deres hørings svar tar likevel utgangspunkt i Stortingets lovvedtak fra 2021 om at den som deltar i dykkeoperasjoner skal underlegges arbeidsmiljølovens regler.

REKKEVIDDEN AV BEGREPET

«DYKKEOPERASJONER»

Komiteen viser til drøftelsen i lovproposisjonen om den generelle rekkevidden av begrepet «dykkeoperasjoner», nærmere bestemt virkeområdet for den vedtatte bestemmelsen i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a. Komiteen slutter seg til denne drøftelsen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at Innst. 282 L (2020–2021) viser at lovgiver har ment at arbeidsmiljøloven skal regulere hele arbeidsforholdet til de aktuelle arbeidstakerne, og ikke bare under selve dykkeoperasjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Norsk Sjømannsforbund og Norsk Sjøoffisersforbund sine innspill om at Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) mener at det er «enkelt å avgjøre om virksomheten har dykking som del av sin ordinære virksomhet eller ikke, samt hvilke arbeidstakere som normalt er involvert i dette arbeidet». Forbundene skriver i sitt høringsinnspill at det for deres medlemmer som jobber i havbruksnæringen, slettes ikke er så enkelt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, definere bedre hvilke virksomheter som har dykking som del av sin ordinære virksomhet.»

FORHOLDET MELLOM ARBEIDSMILJØLOVEN OG SKIPSSIKKERHETSLOVEN

Komiteen viser til drøftelsen i lovproposisjonen. Departementet konkluderer med at for dykkere som har sitt arbeid på skip, og som med lovvedtaket henføres under arbeidsmiljøloven, vil både arbeidsmiljøloven og skipssikkerhetsloven gjelde. Der lovene regulerer samme forhold som innebærer motstrid, vil for det første arbeidsmiljøloven kapittel 10 om arbeidstid gå foran skipssikkerhetsloven §§ 23 og 24, og for det andre vil de dykketekniske regler fastsatt i medhold av arbeidsmiljøloven gå foran forskrift om dykking fastsatt i medhold av skipssikkerhetsloven. I tilfelle regelverkskollisjon mellom andre regler for øvrig, må skipssikkerhetsloven gå foran.

Komiteen slutter seg til denne konklusjonen og er enig med departementet i at det av pedagogiske hensyn er formålstjenlig at disse forhold fremgår uttrykkelig i forskrift.

SÆRLIG OM REDNINGS- OG NØDDYKING

Komiteen viser til at den vedtatte bestemmelsen i arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a ikke oppstiller noen unntak for særlige bransjer, visse former for dykking eller lignende. Departementet anfører at dersom rednings- og nøddykking skal unntas fra bestemmelsen, er det etter deres vurdering behov for at dette fastsettes særskilt.

Komiteen er enig i at den foreslåtte forskriftshjemmelen vil åpne for at det i forskrift kan fastsettes unntak fra arbeidsmiljølovens anvendelse for «dykkeoperasjoner». Komiteen viser her særskilt til Redningssselskapets skriftlige innspill til komiteen om at deres dykkeoperasjoner går ut over det som rent objektivt kan betegnes som «nød- og redningsdykk». Komiteen understreker viktigheten av Redningssselskapets virksomhet og funksjon som beredskapsaktør og ber departementet om å ivareta dette unntaket ved fastsettelsen av forskriften.

SÆRLIG OM SKIPSFØRERS ANSVARFORHOLD

Komiteen viser til drøftelsen i lovproposisjonen. Komiteen slutter seg til departementets vurdering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt viser til at sjømannsorganisasjonene mener at departementet ikke adresserer godt nok hvem som har ansvar for sikkerheten når det gjelder dykkeoperasjoner. Sjømannsorganisasjonene mener det må avklares om skipsfører nå får ansvaret for alle de plikter som de har i dag, og at dette i tilfelle må klargjøres i forskriften. Norsk Sjømannsforbund og Norsk Sjøoffisersforbund mener at dette fortsatt er uklart, og at

«[d]epartementet avfeier problematiseringen fra fagmiljøene og svarer ikke ut kritikken om skipsførers ansvar».

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen klargjøre i forskrift hvem som har ansvar for sikkerheten når det gjelder dykkeoperasjoner, og at det må presiseres dersom det er skipsføreren som har dette ansvaret.»

UTENLANDSKE FARTØY ELLER ARBEIDSMILJØLOVENS VIRKEOMRÅDE PÅ DYKKEOPERASJONER

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at Norsk Sjømannsforbund og Norsk Sjøoffisersforbund mener at når det gjelder arbeidsmiljølovens virkeområde for dykkeoperasjoner, var det helt klart forutsatt i Prop. 68 L (2020–

2021) (s. 17) at arbeidsmiljøloven også skulle gjelde utenlandske fartøy. De mener at det av hensyn til klarhet for brukeren bør presiseres i forskriften at den også gjelder utenlandske skip, og presiseres hvilket geografisk virkeområde som gjelder, ettersom skip i havbruk tidvis benyttes utenfor Norge.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen presisere i forskrift at arbeidsmiljølovens virkeområde også gjelder utenlandske skip, og hvilket geografisk virkeområde som gjelder, ettersom skip i havbruk tidvis benyttes utenfor Norge.»

Arbeids- og hviletid for selvstendige oppdragstakere som driver yrkesdykking fra skip

Komiteen viser til at departementet i høringsnotat av 30. juni 2022 konkluderte med at det ikke skulle foreslås forskriftsregulering av arbeidstid for selvstendige oppdragstakere på nåværende tidspunkt.

Komiteen mener det er viktig å unngå omgåelse av endringsloven.

Komiteen viser til at den som utfører dykkearbeidet, materielt sett er omfattet av arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep, og arbeidsmiljøloven, herunder lovens arbeidstidsregime, vil således uansett gjelde. Arbeidstilsynet vil, her som ellers, «prejudisielt» kunne fatte avgjørelse om dette. Komiteen viser i denne sammenheng til at det er vedtatt en presisering av arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep samt en presumpsjonsregel om at arbeidstakerstatus skal legges til grunn med mindre oppdragsgiver gjør det overveiende sannsynlig at det foreligger et oppdragsforhold, jf. Stortingets behandling av Innst. 181 L (2022–2023), jf. Prop. 14 L (2022–2023) og stortingsvedtak 9. mars 2023.

Komiteen merker seg at departementet ikke foreslår en egen forskriftsregulering som innebærer konkret å gi arbeidsmiljølovens arbeidstidsregler anvendelse for selvstendige oppdragstakere. Komiteen er enig i at det likevel kan være gode grunner for å vurdere nærmere behovet for at de dykketekniske reglene også bør inneholde regler om for eksempel hviletidskrav eller ytterligere tidsbestemmelser for dykkeoperasjoner.

Komiteen slutter seg derfor til at departementet ber Arbeidstilsynet vurdere behovet for og eventuelt komme med forslag til regler om tidsbestemmelser eller hviletidskrav for dykkeoperasjoner i forskrift om utførelse av arbeid kapittel 26. Slike regler vil i så fall også gjelde for selvstendige oppdragstakere.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, definere bedre hvilke virksomheter som har dykking som del av sin ordinære virksomhet.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen klargjøre i forskrift hvem som har ansvar for sikkerheten når det gjelder dykkeoperasjoner, og at det må presiseres dersom det er skipsføreren som har dette ansvaret.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen presisere i forskrift at arbeidsmiljølovens virkeområde også gjelder utenlandske skip, og hvilket geografisk virkeområde som gjelder, ettersom skip i havbruk tidvis benyttes utenfor Norge.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i arbeidsmiljøloven (forskriftshjemmel om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 1-2 andre ledd lyde:

(2) Unntatt fra loven er:

- a. sjøfart, fangst og fiske, herunder bearbeiding av fangsten ombord i skip, men likevel slik at dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven
- b. militær luftfart som omfattes av luftfartsloven.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra loven for sivil luftfart og annen statsluftfart enn militær luftfart og om særregler for slik luftfart og om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner og om særregler og unntak for slike operasjoner.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Oslo, i arbeids og sosialkomiteen, den 24. oktober 2023

Freddy André Øvstegård

leder

Per Olaf Lundteigen

ordfører

